

Характеристика забезпечення системи охорони здоров'я України лікарями загальної практики-сімейними лікарями

Національна медична академія післядипломної освіти імені П.Л. Шупика, м. Київ, Україна

Мета роботи – дослідити та проаналізувати забезпечення системи охорони здоров'я України лікарями загальної практики-сімейними лікарями (ЛЗП-СЛ) за період 2014–2017 рр.

Матеріали та методи. Матеріалами дослідження слугували дані галузевої статистичної звітності в розрізі регіонів України за винятком АР Крим та непідконтрольних Україні територій Донецької та Луганської областей. Методами дослідження стали статистичний метод та метод структурно-логічного аналізу.

Результати. Кількість посад ЛЗП-СЛ за 2014–2017 рр. збільшилася на 3142 посади (19,3%) і в 2017 р. склала 19396,25 посад. При цьому забезпеченість посадами ЛЗП-СЛ зросла на 0,51 (17,1%) на 10 тис. населення країни і в 2017 році склала 3,49. Зареєстровано зниження показника укомплектованості штатних посад ЛЗП-СЛ фізичними особами лікарів на 0,7% з рівнем 72,8% в 2017 р. і коливаннями від 54,64% в Херсонській до 93,43% у Львівській області. Дефіцит ЛЗП-СЛ становить 5416,25 осіб.

Висновки. Проведений аналіз забезпечення первинної ланки надання медичної допомоги лікарськими кадрами вказує на пріоритетний розвиток ПМСД на засадах сімейної медицини на сучасному етапі реформування системи охорони здоров'я країни.

Ключові слова: лікарі загальної практики-сімейні лікарі, забезпечення, характеристика.

Вступ

При проведенні реформи системи охорони здоров'я в Україні пріоритетним є розвиток первинної медико-санітарної допомоги (ПМСД) на засадах загальної лікарської практики-сімейної медицини [3, 4, 6]. За час проведення реформи здійснено юридичне розмежування організаційних структур первинної та вторинної медичної допомоги [5] з формуванням центрів ПМСД [1, 2].

В організації ПМСД на засадах сімейної медицини вирішено ще ряд надзвичайно важливих питань. Це вільний вибір населенням сімейного лікаря [5, 9] та визначення сімейним лікарем медичного маршруту пацієнта [1, 9].

З метою підняття престижу професії ЛЗП-СЛ запроваджені мотиваційні механізми та нові умови оплати праці при яких рівень оплати праці медичних працівників залежить як від кількості населення, яке він обслуговує так і від показників ефективності надання первинної медичної допомоги [7, 8].

Враховуючи, що доступність первинної медичної допомоги залежить від рівня забезпеченості ЛЗП-СЛ ми провели дане дослідження.

Мета роботи – дослідити та проаналізувати забезпечення системи охорони здоров'я України лікарями загальної практики-сімейними лікарями за період 2014–2017 рр.

Матеріали та методи

Матеріалами дослідження слугували дані галузевої статистичної звітності в розрізі регіонів України за винятком АР Крим та непідконтрольних Україні територій Донецької та Луганської областей. Методами дослідження стали статистичний метод та метод структурно-логічного аналізу.

Результати дослідження та їх обговорення

На початку дослідження було вивчено та проаналізовано динаміку посад лікарів загальної практики-сімейних лікарів в розрізі регіонів України за період 2014–2017 рр. Отримані в ході дослідження дані наведено в табл. 1.

Аналіз наведених в табл. 1 даних вказує на те, що за період дослідження кількість посад лікарів загальної практики-сімейних лікарів (ЛЗП-СЛ) в системі охорони здоров'я України збільшилася на 3142 посади (19,3%) і в 2017 р. склала 19 396,25 посад. Збільшення кількості посад ЛЗП-СЛ зареєстрована у всіх регіонах країни. При цьому найбільша кількість посад зареєстрована в Дніпропетровській (1901,5), Одеській (1446,0), Вінницькій (1157,75) областях та м. Києві (1215,75), а найменша кількість посад зареєстрована в Луганській (237,0), Херсонській (433,75), Кіровоградській (443,5) та Сумській (455,25) областях.

Далі вивчалось питання рівня забезпечення населення регіонів штатними посадами лікарів загальної практики-сімейних лікарів в розрахунку на 10 тис. жителів. Отримані результати наведено в табл. 2.

Таблиця 1

**Динаміка штатних посад лікарів загальної практики-сімейних лікарів
в розрізі регіонів України, 2014–2017 рр. (абсолютна кількість)**

Регіон	2014	2015	2016	2017
Україна	16 254,25	17 264,00	18 719,25	19 396,25
Вінницька	1 052,00	1 107,00	1 143,50	1 157,75
Волинська	423,00	458,50	504,25	530,75
Дніпропетровська	1 627,00	1 669,25	1 821,75	1 901,50
Донецька	686,50	771,75	816,00	855,00
Житомирська	710,25	732,75	775,00	775,25
Закарпатська	652,25	653,25	713,00	728,00
Запорізька	672,75	703,25	855,00	941,75
Івано-Франківська	398,00	444,75	464,75	492,75
Київська	652,75	754,75	836,00	878,50
Кіровоградська	341,00	375,00	426,50	443,50
Луганська	198,00	224,50	229,50	237,25
Львівська	816,00	862,00	994,50	1 030,75
Миколаївська	495,75	530,75	600,00	634,50
Одеська	1 295,75	1 384,75	1 453,25	1 446,00
Полтавська	830,50	848,25	892,00	892,50
Рівненська	291,50	348,50	412,25	467,00
Сумська	373,75	387,50	427,00	455,25
Тернопільська	613,00	625,75	645,50	641,50
Харківська	983,50	962,00	1 001,00	1 004,75
Херсонська	314,00	347,00	417,25	433,75
Хмельницька	503,00	557,50	603,25	640,75
Черкаська	523,00	561,25	598,00	599,50
Чернівецька	472,25	474,75	480,25	497,50
Чернігівська	432,50	454,50	478,00	494,75
м. Київ	896,25	1 024,75	1 131,75	1 215,75

Аналіз наведених в табл. 2 даних вказує на те, що за період дослідження забезпеченість посадами ЛЗП-СЛ зросла на 0,51 (17,1%) на 10 тис. населення країни і в 2017 р. склала 3,49. При цьому найвищий рівень забезпеченості вказаними посадами, більше 5 на 10 тис. населення, зареєстровано в Вінницькій (5,41), Чернівецькій (5,33), Тернопільській (5,3) та Закарпатській (5,15) областях, а найменший рівень забезпеченості вказаними посадами, менше 3,0, зареєстровано в Луганській (2,27), Херсонській (2,39), Кіровоградській (2,82), Харківській (2,92) областях.

Далі, в табл. 3, наведено отримані в ході дослідження дані щодо укомплектованості штатних посад ЛЗП-СЛ фізичними особами лікарів.

Проведений аналіз наведених в табл. 3 даних вказує на зниження за роки дослідження показника

укомплектованості штатних посад ЛЗП-СЛ фізичними особами лікарів на 0,7% з рівнем 72,8% в 2017 році.

Необхідно відмітити, що в наступних областях рівень укомплектованості штатних посад фізичними особами становить менше 70%, що відповідно до доказового менеджменту не дозволяє забезпечити доступну та якісну первинну медичну допомогу: Вінницька (67,72%), Донецька (60,58%), Київська (67,50%), Кіровоградська (59,75%), Луганська (63,22%), Миколаївська (59,57%), Одеська (66,87%), Полтавська (67,0%), Херсонська (54,64%), Черкаська (63,89%), Чернігівська (64,88%).

Отримані та наведені вище дані дали можливість розрахувати різницю між штатними посадами та між фізичними особами – дефіцит лікарів загальної практики-сімейних лікарів в розрізі регіонів України. Отримані результати наведені в табл. 4.

Таблиця 2

Забезпеченість штатними посадами лікарів загальної практики-сімейних лікарів в розрізі регіонів України, 2014–2017 рр. (на 10 тис. населення)

Регіон	2014	2015	2016	2017
Україна	2,98	3,13	3,40	3,49
Вінницька	5,19	5,50	5,61	5,41
Волинська	3,02	3,40	3,78	4,11
Дніпропетровська	3,81	4,05	4,25	4,37
Донецька	1,08	2,56	2,65	2,74
Житомирська	4,27	4,46	4,72	4,72
Закарпатська	4,68	4,82	5,07	5,15
Запорізька	2,93	3,10	4,03	3,82
Івано-Франківська	2,67	3,02	3,33	3,59
Київська	2,46	3,02	3,38	3,44
Кіровоградська	1,63	2,06	2,73	2,82
Луганська	0,60	2,11	2,23	2,27
Львівська	3,11	3,34	3,88	4,03
Миколаївська	2,74	3,08	3,38	3,49
Одеська	3,81	3,98	4,32	4,3
Полтавська	4,02	4,13	4,33	4,35
Рівненська	2,03	2,47	3,10	3,52
Сумська	2,42	2,53	2,97	3,16
Тернопільська	5,00	5,19	5,28	5,3
Харківська	2,68	2,72	2,85	2,93
Херсонська	1,65	1,93	2,22	2,39
Хмельницька	3,13	3,61	3,88	4,1
Черкаська	2,87	3,18	3,32	3,28
Чернівецька	5,14	5,18	5,17	5,33
Чернігівська	2,62	3,09	3,22	3,19
м. Київ	2,56	2,95	3,21	3,45

Таблиця 3

Укомплектованість штатних посад лікарів загальної практики-сімейних лікарів фізичними особами в розрізі регіонів України, 2014–2017 рр. (%)

Регіон	2014	2015	2016	2017
Україна	73,05	73,77	73,17	72,8
Вінницька	74,62	73,98	71,62	67,72
Волинська	74,00	76,55	76,15	77,63
Дніпропетровська	76,03	76,32	74,10	72,42
Донецька	67,01	62,46	62,50	60,58
Житомирська	72,09	73,15	72,39	71,72
Закарпатська	87,39	89,40	89,34	85,16
Запорізька	75,21	74,80	72,87	70,19
Івано-Франківська	79,40	81,39	86,07	85,84
Київська	67,10	69,96	70,81	67,50
Кіровоградська	46,63	52,80	59,32	59,75
Луганська	60,61	62,81	65,36	63,22
Львівська	91,67	92,69	92,61	93,43
Миколаївська	63,54	65,38	62,83	59,57
Одеська	67,76	68,75	67,50	66,87
Полтавська	68,27	67,32	67,04	67,00
Рівненська	76,84	79,20	82,23	80,94
Сумська	71,44	70,97	74,94	72,93
Тернопільська	83,20	82,62	81,95	83,24
Харківська	70,67	71,73	71,53	72,46
Херсонська	54,78	57,06	53,68	54,64
Хмельницька	79,13	81,26	79,57	79,28
Черкаська	66,35	68,24	66,56	63,89
Чернівецька	83,64	80,67	77,88	79,20
Чернігівська	62,43	68,65	67,15	64,88
м. Київ	74,87	75,92	74,13	74,03

Таблиця 4

Дефіцит лікарів загальної практики-сімейних лікарів в розрізі регіонів України, 2014–2017 рр. (абсолютна кількість фізичних осіб)

Регіон	2014	2015	2016	2017
Україна	4 381,25	4 529,00	5 023,25	5 416,25
Вінницька	267,00	288,00	324,50	373,75
Волинська	110,00	107,50	120,25	118,75
Дніпропетровська	390,00	395,25	471,75	524,50
Донецька	226,50	289,75	306,00	337,00
Житомирська	198,25	196,75	214,00	219,25
Закарпатська	82,25	69,25	76,00	108,00
Запорізька	166,75	177,25	232,00	280,75
Івано-Франківська	82,00	82,75	64,75	69,75
Київська	214,75	226,75	244,00	285,50
Кіровоградська	182,00	177,00	173,50	178,50
Луганська	78,00	83,50	79,50	87,25

Львівська	68,00	63,00	73,50	67,75
Миколаївська	180,75	183,75	223,00	256,50
Одеська	417,75	432,75	472,25	479,00
Полтавська	263,50	277,25	294,00	294,50
Рівненська	67,50	72,50	73,25	89,00
Сумська	106,75	112,50	107,00	123,25
Тернопільська	103,00	108,75	116,50	107,50
Харківська	288,50	272,00	285,00	276,75
Херсонська	142,00	149,00	193,25	196,75
Хмельницька	105,00	104,50	123,25	132,75
Черкаська	176,00	178,25	200,00	216,50
Чернівецька	77,25	91,75	106,25	103,50
Чернігівська	162,50	142,50	157,00	173,75
м. Київ	225,25	246,75	292,75	315,75

Аналіз наведених в табл. 4 даних вказує на зростання в системі охорони здоров'я країни дефіциту ЛЗП-СМ. Так, за роки дослідження дефіцит ЛЗП-СМ зріс з 4381,25 до 5416,25 – на 1035 лікарів, що вказує на непристигність професії лікаря загальної практики-сімейного лікаря.

Висновки

Проведений аналіз забезпечення первинної ланки надання медичної допомоги лікарськими кадрами вказує на пріоритетний розвиток ПМСД на засадах сімейної медицини на сучасному етапі реформування системи охорони здоров'я країни. Так, кількість посад ЛЗП-СЛ за

2014–2017 рр. збільшилася на 3142 посади (19,3%) і в 2017 р. склала 19396,25 посад. При цьому забезпеченість посадами ЛЗП-СЛ зросла на 0,51(17,1%) на 10 тис. населення країни і в 2017 р. склала 3,49. Але зареєстровано зниження показника укомплектованості штатних посад ЛЗП-СЛ фізичними особами лікарів на 0,7% з рівнем 72,8% в 2017 р. з коливаннями від 54,64% в Херсонській до 93,43% у Львівській області. Дефіцит ЛЗП-СЛ становить 5416,25 осіб.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з вивченням обсягів профілактичної роботи лікарів загальної практики-сімейних лікарів серед жіночого населення.

Література

1. *Деякі уроки реформи охорони здоров'я України* / Г. О. Слабкий, В. М. Лехан, К. О. Надутий [та ін.] // Україна. Здоров'я нації. – 2014. – № 3 (31). – С. 7–22.
2. *Кудря А. В. Деякі проблеми сімейного лікаря в умовах реформування системи охорони здоров'я* / А. В. Кудря // Формування нового обліку вітчизняної науки : міжнар. конф., м. Київ, 28 лютого 2014 р.; Центр наукових публікацій. – К., 2014. – С. 202–204.
3. *Матюха Л. Ф. Стан модернізації первинної медичної допомоги в Україні* / Л. Ф. Матюха, К. О. Надутий, Н. Ю. Кондратюк // Україна. Здоров'я нації. – 2013. – № 2 (26). – С. 76–83.
4. *Охорона здоров'я України: стан, проблеми, перспективи: спеціалізоване видання* / В. В. Лазоришинець, Н. О. Лісневська, Г. О. Слабкий [та ін.]. – К., 2014. – 608 с.
5. *Реформування галузі охорони здоров'я: Вінницька, Донецька, Дніпропетровська, Одеська, Полтавська області, м. Київ* : монографія. – К. : МОЗ України, ДУ «УІСД МОЗ України», Міжрегіон. вид. центр «Медінформ», 2014. – 207 с.
6. *Слабкий Г. О. Пріоритетний розвиток первинної медико-санітарної допомоги на засадах сімейної медицини* / Г. О. Слабкий, І. С. Зозуля, А. І. Зозуля // Сімейна медицина. – 2014. – № 3 (53). – С. 25–27.
7. *Шевченко М. В. Оцінка ефективності бюджетних програм «первинна медична допомога населенню» у пілотних регіонах* / М. В. Шевченко // Вісник соц. гігієни та орг. охорони здоров'я України. – 2014. – № 1 (59). – С. 42–47.
8. *Шевченко М. В. Фінансово-економічне обґрунтування потреби у ресурсах для формування мережі амбулаторій загальної практики-сімейної медицини в Україні* / М. В. Шевченко // Вісник проблем біології і медицини. – 2014. – Вип. 3, т. 1 (110). – С. 387–390.
9. *Щорічна доповідь про стан здоров'я населення, санітарно-епідемічну ситуацію та результати діяльності системи охорони здоров'я України. 2013 рік* / за ред. О. С. Мусія. – К., 2014. – 437 с.

Дата надходження рукопису до редакції: 15.01.2019 р.

Характеристика обеспечения системы здравоохранения Украины врачами общей практики-семейными врачами

Е.С. Щербинская

Национальная медицинская академия
последипломного образования им. П.Л. Шупика

Цель работы – исследовать и проанализировать обеспеченность врачами общей практики-семейными врачами за период 2014-2017 гг.

Материалы и методы. Материалами исследования были данные отраслевой статистической отчетности. Методами исследования были статистический метод и метод структурно-логического анализа.

Результаты. Количество должностей врачей общей практики-семейных врачей за период 2014–2017 гг. увеличилось на 3142 должности (19,3%) и в 2017 г. составило 19396,25 должностей. При этом обеспеченность должностями выросла на 0,51 (17,1%) на 10 тыс населения страны и в 2017 году составила 3,49. Зарегистрировано снижение показателя укомплектованности штатных должностей врачей физическими лицами на 0,7% с уровнем 72,8% в 2017 г. и колебаниями от 54,64% в Херсонской до 93,43% у Львовской области. Дефицит врачей общей практики-семейных врачей составляет 5416,25.

Выводы. Проведенный анализ указывает на приоритетное развитие первичной медицинской помощи на принципах семейной медицины на современном этапе реформирования системы здравоохранения страны.

Ключевые слова: врач общей практики-семейный врач, обеспечение, характеристика.

Characteristic of health care system provision with general practitioners-family doctors in Ukraine

O.S. Shcherbynska

National P.L. Shupik Medical Academy
of postgraduate education

Goal of research: to study and analyze provision with general practitioners-family doctors for the period of 2014-2017 years.

Materials and methods. The branch statistical reporting was used as materials for research. Statistical method and the method of the structural-and-logical analysis were applied in the course of study.

Results. The number of general practitioners-family doctors' posts for 2014-2017 years increased by 3142 post (19.3%) and in 2017 equaled to 19396.25. While the provision of general practitioners-family doctors' post increased by 0.51 (17.1%) per 10 thousand of population and in 2017 equaled to 3.49. The reduction of the indicator of complete staffing with general practitioners-family doctors' posts on 0.7% with 72.8% level is registered in 2017 with difference from 54.64% in Kherson to 93.43% in Lviv region. The deficiency of general practitioners-family doctors reaches 5416.25.

Conclusions. The analysis held indicates the priority development of primary health care based on the principles of family medicine at the present stage of reforming the health care system of the country.

Key words: general practitioners-family doctors, provision, characteristic.

Відомості про автора

Щербінська О.С. – к.мед.н., Національна медична академія післядипломної освіти імені П.Л.Шупика; 04112, м. Київ, вул. Дорогожицька, 9.